

Bonastre en l'Època Antiga

Oriol Melgarejo Batet i Montse Alcaraz Pagès

Índex

1. Introducció.

2. Contextualització del territori de Bonastre en l'època Antiga.

2.1. Època Ibèrica.

2.2. Època Romana.

3. Hipòtesis sobre l'ocupació poblacional en època ibèrica.

4. Hipòtesis sobre l'ocupació poblacional en època Romana.

5. Sobre els materials arqueològics trobats al terme municipal de Bonastres

6. Conclusions

1. Introducció

Els primers dies de la carrera de la Llicenciatura d'Història, un dels deures que ens van ensenyar i vàrem adquirir va ser el de transmetre els nostres coneixements a la resta de la societat ja que la història és un patrimoni universal, de manera que un cop acabada la carrera i complint amb la nostra obligació com Historiadors volíem divulgar i retrobar un patrimoni que passa desapercbut al municipi de Bonastre, una part de la història d'aquest territori i que creiem que s'ha de fer ressò per conèixer els nostres orígens com a fills d'aquesta terra. Així doncs, recordant que hi havia unes peces arqueològiques al museu així com les històries explicades sobre les restes romanes trobades ja fa temps dins del terme municipal, vam creure necessari investigar de què es tractava exactament i un cop descobert fer la nostra interpretació per tal de complir amb el nostre deure i fer-ho conèixer al món, si més no de manera al més immediat que són les persones que habiten en el municipi de Bonastre.

El que nosaltres explicarem es tracta, sempre basant-nos en els documents arqueològics dels que disposem i evidències sobre el terreny, qui podien ser els pobladors d'aquestes terres.

2. Contextualització del territori de Bonastre a l'època Antiga

2.1. Època Ibèrica

L'ocupació del territori s'ha portat a terme ja des d'època prehistòrica amb l'aparició dels primers homínids dels quals nosaltres descendim essent l'última espècie coneguda (Homo Sapiens Sapiens), però el que ens ocupa en aquest treball és l'ocupació del territori en un període concret: l'Edat Antiga. Els pobladors de la Península Ibèrica i més concretament del nord est peninsular, el que actualment és coneix com Catalunya, en el període que nosaltres tractem s'inicia amb l'aparició de les primeres organitzacions proto-urbanes fetes per la cultura que coneixem com Ibèrica. Tenim constància cronològica a partir dels jaciments arqueològics en els quals trobem materials que poden datar del segle VII a.C., així com sabem que la fi de la cultura ibèrica vindrà a mans dels Romans amb l'ocupació de la Península i dels seus processos de romanització.

Per altra banda les fonts escrites ens parlen de diferents pobles: Laietans, Lacetans, Ilergets, Ilercavons, Indigets, etc... Però nosaltres ens centrarem en els Cossetans, aquests eren els que poblaven des del peu del massís del Garraf, fins el coll de Balaguer, i des de la costa fins a la serralada litoral o prelitoral segons ens acostem al territori d'una altra tribu o poble Iber.

Dels Cossetans tenim poques fonts escrites ja que aquests van col·laborar amb Roma durant les guerres púniques. Principalment sabem que el seu poblat principal és nombrava Kesse, Cesse o Cissa, i que estava situat a prop del campament que van establir els romans que després serà base per fundar la *Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco*. Un altre dels poblats o *oppidums* importants dels Cossetans era la Ciutadella

de les Toixoneres, el poblat de Calafell. Altres establiments cossetans destacats són el d'Olèrdola, Darró a Vilanova i la Geltrú, d'entre d'altres.

El que és imprescindible però per entendre perquè no s'han trobat restes d'edificis ibèrics i només materials en el terme municipal de Bonastre, són els patrons de poblament que tenien els ibers.

Els ibers tenien tres tipus d'assentaments:

- Assentaments de 1er Ordre o *Oppidums*. Aquests tipus d'assentaments eren els poblats emmurallats que eren el centre de la gestió del territori i dels habitants de la "tribu" o "ètnia". Aquí podem trobar un patró bàsic de urbanisme, a més d'altres edificis importants com centres de producció artesana (metal·lúrgic, tèxtil, forns de pa.), sitges (magatzems), etc... Aquestes construccions eren fetes amb pedra per fer els murs i bases dels edificis, així com l'empedrat dels carrers, i materials peribles que eren fets servir per acabar de fer les edificacions.

- Assentaments de 2on Ordre. Aquests eren el que coneixem com punts de vigia en les zones que feien frontera els seus territoris; o també podien ser centres de producció de materials per manufacturar-los allà mateix i després transportar-los al poblat principal o eren guardats allà per després enviar-los al poblat principal. Aquestos assentaments també feien els mateixos materials que els primers amb la diferència que podien tenir o no murs perimetrals, i si existien no eren tant gruixuts com els dels poblats principals, tampoc empedraven el terra.

- Assentaments de 3er Ordre. Aquests assentaments són els que coneixem com els centres de producció agrícola principalment, els quals eren edificats amb materials peribles.

2.2. Època Romana.

La presència romana a la Península arriba amb el context de la Segona Guerra Púnica 218 a.C. - 202 a.C. Els romans desembarcaren a la ciutat de Emporiae (Empúries) i ràpidament es desplaçaren cap al sud on establiren el seu campament en el turó situat al costat del que se suposa hi hauria la ciutat de Kesse. Un cop finalitzat el conflicte bèl·lic

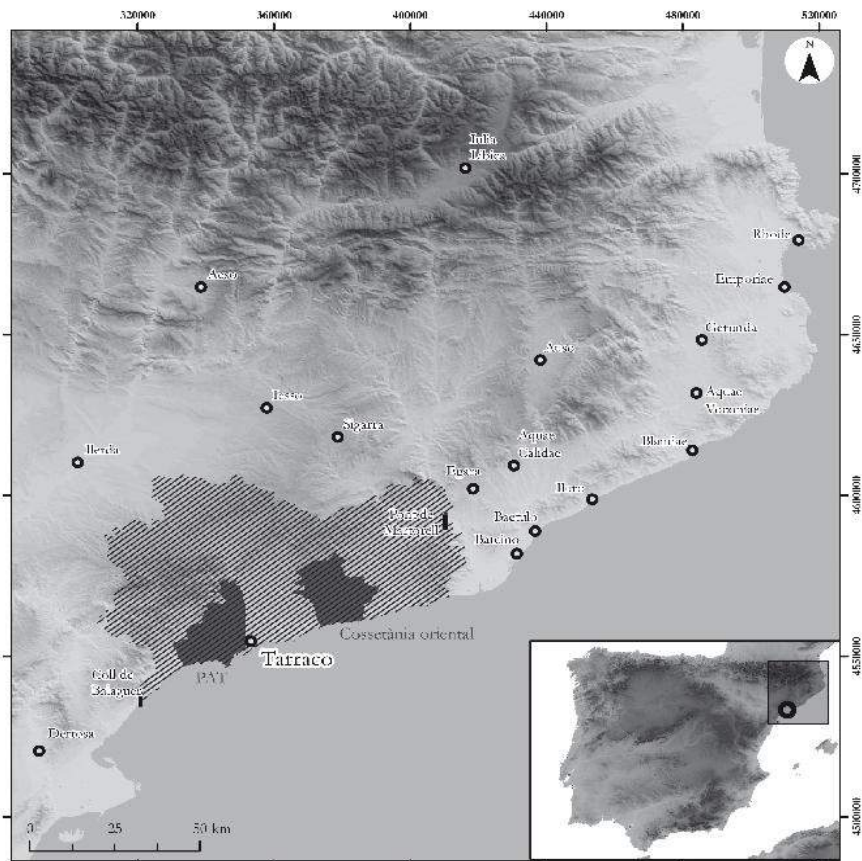
els romans no es varen retirar de la Península sinó que començaren el procés d'ocupació d'aquesta. Sí és cert que en un moment inicial per defensar els interessos propis i els dels seus aliats, de seguida els ibers es revoltaren contra Roma, i s'inicia un conflicte bèl·lic entre els pobles ibers i la República de Roma, 197 a.C. - 195 a.C., aquesta revolta va ser finalment sufocada quan Marc Porci Cató¹ venç a la coalició iber. Cato ordena enderrocar els murs defensius dels Oppidums ibèrics, el que provoca que aquests perdessin la seva funció principal que era protegir les classes aristocràtiques ibèriques que eren les exercien el poder, així com donar refugi a la resta dels pobles de les respectives tribus.

Els romans ja des del primer moment estructuraren el territori peninsular en províncies, i establiren les seves pròpies fundacions de les ciutats des de les quals es governaria, es gestionaria i s'explotaria el territori sota el control d'aquestes. Les ciutats romanes tenien doncs no solament el control i la gestió de la part urbana, sinó també dels territoris pròxims. Aquests territoris eren coneguts com *Ager* (que vol dir terra o camp) . En el cas que nosaltres tractem, el *ager* que ens afecta és el *Ager Tarraconensis* que eren com el seu propi nom indica les terres que estaven sota control i gestió de la *Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco*. L'extensió d'aquestes s'han delimitat sota estudi dirigit per l'ICAC (Institut Català d'Arqueologia Clàssica).

---

¹ Marc Porci Cató Censorí (Tusculum 234 aC – 149 aC) va ser cònsol, militar i escriptor romà de família plebea.

Dins d'aquest territori fora murs els romans establiren diferents edificacions per l'explotació del territori, ja fora des de vil·les romanes de gran dimensió com la vil·la romana dels Munts (Altafulla). Aquest tipus de edificacions a part d'encabir l'habitatge de la família propietària, així com els seus *servus* (esclaus) també estaven equipades per preparar els productes que s'extreien de les explotacions agrícoles, forns per fabricar àmfores i *doliums*, petits centres metal·lúrgics, etc..... I vil·les que no tindran la importància o el luxe que podia tenir una vila com la d'abans esmentada, amb la principal funció de fer funcionar la explotació agrícola.

3. Hipòtesis sobre l'ocupació poblacional en època ibèrica.

Basant-nos en el context que hem explicat anteriorment, podem evidenciar que en el terme municipal de Bonastre no estem parlant de Assentaments de 1er o 2on ordre ja que no tenim estructures ni bases, que s'hagin trobat clar fins el moment. El més lògic doncs és pensar que estem davant del que podria ser un assentament de 1er ordre ja que els materials que trobem són ceràmiques ibèriques, així com restes d'àmfora (que eren els recipients per transportar els productes que s'extreien de la terra).

Si a més tenim en compte la disposició de dos principals assentaments, el de Calafell que és el més proper i Kesse²; i sabent que aquestes sempre han sigut terres de cultiu no dubtem que fos un assentament de 3er ordre. Així doncs tindríem una població que seria bàsicament pagesa i/o ramadera, la qual es dedicaria a l'explotació del territori per tal d'abastir part dels habitants de la Cossetania.

4. Hipòtesis sobre l'ocupació poblacional en època romana.

La presència romana al terme municipal de Bonastre és constatable gràcies als materials arqueològics existents, juntament amb els que es varen trobar però que malauradament van ser destruïts. Per una part tenim l'existència d'una necròpolis, que va ser destruïda gairebé al complet, de la qual van sortir una quantitat significativa de materials arqueològics (ceràmiques fines de taula, monedes, *tegulae*, d'entre d'altres) Tot i que es van fer unes intervencions arqueològiques a finals dels anys 80 principis dels 90; també és va portar a terme una intervenció arqueològica el 2004 degut a les obres del desdoblament del gasoducte Arboç-Tivissa en la que és va localitzar una part de tomba, amb restes de materials ceràmics que constataren el que ja se sabia de les antigues excavacions, materials que ens indiquen una cronologia del Baix Imperi.

---

² Tot i que encara no tenim evidències clares de que estigués sota Tarraco els textos la situen allà, i certes restes recentment trobades podrien evidenciar que les fonts escrites son carteres.

Cal dir però que d'excavacions anteriors tenim una gran quantitat de materials arqueològics, tenint en compte que han estat trobats en zones rurals que sempre acostuma a ser molt escassos. La tipologia d'aquestes restes ens permeten extreure quin tipus d'habitant va residir a la zona durant l'època d'ocupació romana. És evident que la zona era d'explotació agrícola i coneixent la societat romana, la presència d'esclaus era necessària. Per altra banda el haver trobat ceràmiques fines de taula ens indica que part dels pobladors de la zona segurament era una petita família amb cert poder adquisitiu residia, doncs aquest tipus de ceràmiques no se les podia permetre la gran majoria de la població.

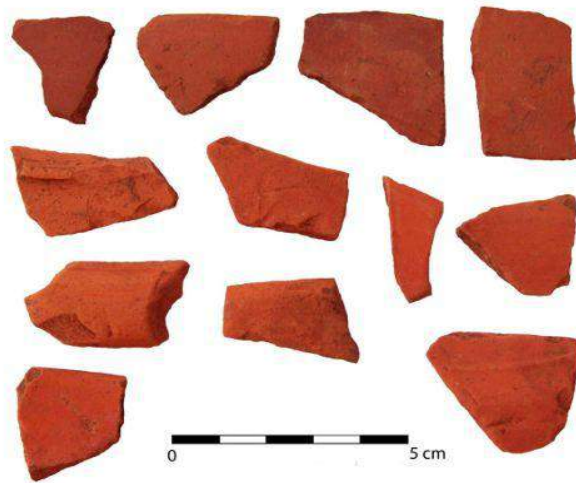
5. Sobre els materials arqueològics trobats al terme municipal de Bonastre

La clau fonamental d'aquest treball és sense dubte la presència del material arqueològic, ja que sense ell no podríem arribar a extreure les idees que ens han permès arribar a les conclusions aproximades sobre la societat que residia en el terme municipal de Bonastre.

Per una banda tenim les ceràmiques de producció ibèrica que es caracteritzen per esser fetes amb torn ràpid i que es caracteritzen per ser cuites en una atmosfera oxidant-reductora, degut a la imprecisió dels forns donarà una característica a la ceràmica que és coneguda com sandwich o cuore nero. Per altra banda, temin tres monedes ibèriques una de les quals s'aprecia perfectament escriptura ibera.

Ja d'època romana, disposem d'una gran quantitat de materials entre els que podem apreciar bàsicament: Terra Sigil·lata, que ha estat catalogada com tipus Sub-gal·lica; i Africana D, tot i que pot ser que algunes d'aquestes puguin ser perfectament del tipus Hispànica. Aquest tipus de ceràmica és la que ens permet extreure a més de les cronologies part de la tipologia de la societat habitant.

També cal destacar l'existència d'àmfora Tarraconense esmentada, així degut a que es produeix a la zona de Tarragona i s'identifica pel tipus de desengreixant utilitzat, el quars. L'àmfora ens indica l'activitat comercial de la zona, segurament d'exportació dels productes cultivats en aquestes mateixes terres, juntament amb les restes d'àmfora tenim *dolium* que són recipients amb gran capacitat de emmagatzematge, que en terra ferma i en un context rural eren mig enterrats a mode de sitges.

Temin algunes restes de *Tegulae* que és teula romana per fer la teulada e impermeabilitzar aquestes.

Per altra banda hi ha una gran quantitat de monedes d'època romana, les quals ens posa en reforça la creença de l'existència d'aquesta classe ben estant.

6. Conclusions

Després d'haver fet aquest petit repàs a la història antiga, concretament a la del terme municipal de Bonastre a partir dels materials arqueològics dels que disposem arribem a extreure que aquesta era una zona activa en l'economia de la regió i aportava el seu petit gra de sorra a la de la República e Imperi després. Sobretot estem satisfets de poder difondre aquest petit patrimoni que pertany al municipi de Bonastre, a més de fer conèixer una peça del puzzle que va ser partícip en la consecució dels fets que ens han portat avui aquí.